

جذب سرمایه گذاری خارجی

(راهبردها - رویکردها)

سود میرزائی

دانشگاه عالی دفاع ملی

تهران ۱۳۹۷

سرشناسه: میرزائی، مسعود

عنوان و نام پدیدآورنده: جذب سرمایه‌گذاری خارجی (راهبردها- رویکردها)/ مسعود میرزائی/ دانشگاه عالی

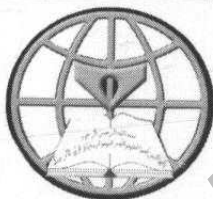
دفاع ملی، انتشارات دانا، ۱۳۹۲.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۹۱-۲۵-۱

مشخصات ظاهری: ۱۸۹ صفحه تک رنگ، جلد رنگی

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا- سرمایه‌گذاری- امنیت- راهبرد جذب- ویژگی اقتصاد- اقتصاد آزاد

پشت جلد به ۱ میسی. Attracting Foreign Investment (Strategies and Approaches)

انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

جذب سرمایه‌گذاری خارجی (راهبردها- رویکردها)

تالیف: مسعود میرزائی

طراح جلد: سید مجتبی عادل

صفحه آرا: محمد سینا ابیحی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۹۱-۲۵-۱

بها: ۸۰۰۰۰ ریال

نوبت و سال چاپ: پایا ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۱۰۰۰ جلد

ناشر: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی (دانا)

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی (دانا)

نشانی انتشارات: تهران. ضلع شمالی بزرگراه شهید بابایی، بعد از اتوبان هنگام،

دانشگاه عالی دفاع ملی، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی، تلفن ۲۲۹۷۰۳۴۳

نشانی اینترنتی: www.sndu.ac.ir

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
سخن ناشر	۷
پیشگفتار	۹
مقدمه	۱۳
فصل اول: راهبرد سرمایه‌گذاری خارجی و امنیت اقتصادی	۱۶
کلیات برنامه‌ریزی راهبردی و تدوین راهبرد	۱۹
اهداف و منافع ملی	۲۰
تعریف برنامه‌ریزی راهبردی	۲۲
مفهوم راهبرد	۲۳
فرآیند تدوین راهبرد	۲۴
مبانی نظری و روش‌های سرمایه‌گذاری خارجی	۲۶
تئوری‌های سرمایه‌گذاری خارجی	۲۶
روش‌های سرمایه‌گذاری خارجی	۳۸
مفاهیم و کارکردهای سرمایه‌گذاری مستقیم خرجی	۵۶
تأثیرات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر کشور میزبان	۶۶
امنیت اقتصادی	۷۵
فصل دوم: سابقه و روند سرمایه‌گذاری خارجی در ایران	۸۵
پیشینه‌ی سرمایه‌گذاری خارجی در ایران	۸۷
۱- فعالیت اقتصادی خارجیان در قالب امتیازات:	۸۸
۲- فعالیتهای تجاری خارجیان	۸۹
۳- سرمایه‌گذاری‌های خارجیان	۹۰
روند تشکیل سرمایه در ایران	۹۳
سرمایه‌گذاری در طرح‌های نفتی ایران در سالهای پس از انقلاب	۹۴

۹۸.....	سرمایه گذاری در صنایع پتروشیمی ایران
۱۰۱.....	فصل سوم: قوانین و فضای سرمایه گذاری خارجی در ایران
۱۰۳.....	ویژگی های اقتصادی
۱۰۶.....	قوانین و مقررات و چهارچوب سرمایه گذاری خارجی در ایران
۱۳۳.....	فصل چهارم: تدوین راهبرد جذب سرمایه گذاری خارجی
۱۶۵.....	جمع بندی و نتیجه گیری
۱۷۹.....	منابع

www.ketab.ir

پیش گفتار

موضوع سرمایه‌گذاری خارجی یکی از موضوعاتی است که حداقل طی چند دهه‌ی اخیر توجه دولت‌مردان کشورها را به خود جلب کرده‌است. ویژگی‌های مثبت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به‌عنوان یکی از پذیرفته‌ترین روش‌های سرمایه‌گذاری خارجی و همچنین انتقالات منابع مالی خارجی، بسیاری از کشورهای جهان را به سوی استفاده از آن در فرآیند رشد و توسعه‌ی اقتصادی کشانده‌است. شاید بتوان گفت که هیچ کشوری نیست که از اثرات ورود آن‌ها بی‌بهره باشد. جهانی شدن اقتصاد فرآیند جابه‌جایی سرمایه‌های خارجی را بسیار آسان نموده‌است. مقوله‌ی سرمایه‌گذار، چه داخلی و چه خارجی، امری یک‌طرفه نیست. اگر صاحب سرمایه به‌دنبال بهینه کردن سود خود در فرآیند سرمایه‌گذاری می‌باشد، کشور سرمایه‌پذیر نیز به‌دنبال به حداکثر رساندن منافع خود است. کشورهایی موفق هستند که بهترین شرایط را برای فعالیت سرمایه‌گذاران خارجی فراهم کنند. هرچند تنها جذب سرمایه‌های خارجی نیز نمی‌تواند عامل رشد و توسعه‌ی اقتصادی کشورها شود.

کشورهایی که سرمایه‌های خارجی را به‌طور برنامه‌ریزی شده و هدفمند جذب و مورد استفاده قرار داده‌اند، ثمرات مناسب آن‌را نیز تجربه می‌کنند و بالعکس. به‌عنوان مثال، مالزی از دسته کشورهای است که توانست پس از سال‌های استقلال در سال ۱۹۵۷، از سرمایه‌گذاری خارجی استفاده‌ی بهینه کند. این کشور در برنامه‌ی درازمدت خود در استفاده از سرمایه‌گذاری‌های خارجی در آغاز با سیاست جایگزینی واردات آغاز کرد و از سال ۱۹۷۱ به تدریج سیاست توسعه‌ی صادرات را در پیش گرفت. این کشور طی سال‌های ۹۷-۱۹۸۵، بیشترین رشد اقتصادی جهان به لحاظ برخورداری از سریع‌ترین نرخ رشد اقتصادی (میانگین ۴/۹ درصد در سال) را تجربه می‌شد.

در کشور ما با وجود سابقه‌ی طولانی فعالیت خارجیان، هنوز جایگاه این سرمایه‌ها در اقتصاد کشور تدوین نشده‌است. چه در سال‌های پیش از انقلاب و چه پس از آن، هدف‌گذاری برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی نشده و همواره با توجه به تاکتیک‌های مقطعی، دولت‌مردان کشور اقدام به جذب این سرمایه‌ها کرده‌اند. هدف‌گذاری و الویت‌گذاری در پذیرش سرمایه‌گذاری خارجی به‌عنوان دو اصل عمده مطرح می‌باشد که در هر دو مورد کشورمان با مشکل روبه‌رو است. البته در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ در بند ۲۹ موضوع بهره‌گیری

از روابط سیاسی با کشورها برای نهادینه کردن روابط اقتصادی، افزایش جذب منابع و سرمایه گذاری خارجی و... مدنظر قرار گرفته است. (سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۲)

هدف این کتاب پرداختن به موضوع سرمایه گذاری خارجی برای تدوین یک راهبرد جامع برای جذب این گونه سرمایه گذاری ها به کشور است. با آگاهی از شرایط محیطی کشورمان به لحاظ ژئواکونومیک، ژئوپولیتیک و ژئواستراتژی می توان از فرصت ها و تهدیدهای موجود در منطقه و جهان به لحاظ جذب سرمایه گذاری خارجی آگاهی پیدا کرد. تعیین نقاط قوت کشور به لحاظ ظرفیت ها و توانمندی های اقتصادی و همچنین نقاط ضعف ناشی از عملکردهای سیاسی، اقتصادی کشور که موجب بی ثباتی و افزایش میزان خطرپذیری فعالیت های اقتصادی می شوند، می تواند کمک زیادی در تدوین راه... بهینه و اتخاذ سیاست های اجرایی در راه جذب منابع سرمایه ای خارجی به کشور کند.

جمهوری اسلامی ایران با دارا بودن منبع طبیعی فراوان خدادادی و نیروی انسانی ماهر و توانمند از مهم ترین کشورها در منطقه ی خاورمیانه و جهان به شمار می رود. ایران پنجمین دارنده ی منابع نفت و دومین دارنده ی ذخایر گاز طبیعی است. از رویه می باشد. با توجه به نقاط قوت اقتصادی فراوان، ایران یکی از مناسب ترین مناطق جهان برای فعالیتهای اقتصادی و سرمایه گذاری است. واقع شدن در کریدور شمال- جنوب، دسترسی به آب های آزاد عمان، دروازه ی ورود به منطقه ی آسیای میانه و قفقاز، وسعت زیاد با تنوع فراوان زیست محیطی و قرار گرفتن در مرکزیت یک بازار ۳۰۰ میلیون نفری، از ایران کشوری مناسب برای انجام فعالیت های اقتصادی ساخته است.

اما با نگاهی به آمارهای اقتصادی ملاحظه می شود که فعالیت های اقتصادی سرمایه گذاری در ایران آن گونه که باید صورت نپذیرفته است. میزان تشکیل سرمایه ی ثابت ناخالص و نسبت سرمایه گذاری به تولید ناخالص داخلی (GDP) طی سه دهه ی اخیر در سطح بسیار پایینی قرار داشته است. نرخ رشد سالانه ی تشکیل سرمایه ی ثابت ناخالص به قیمت های ثابت طی سال های ۱۳۵۳ تا ۱۳۶۹ نه تنها رشد نزولی داشته، بلکه در برخی سال ها از جمله ۵۸-۱۳۵۶، ۱۳۶۰، ۶۶- ۱۳۶۴ منفی نیز بوده است. البته نرخ رشد تشکیل سرمایه طی سال های ۱۳۷۰ تا ۸۱ سیر صعودی به- خود گرفته است. از طرفی نسبت تشکیل سرمایه ی ثابت ناخالص به GDP طی سال های ۱۳۵۳ تا

۱۳۸۱ در سطح پایینی بوده‌است. میانگین این نسبت طی سال‌های فوق حدود ۱۹/۵ درصد بوده- است. این درحالی‌است که نرخ رشد تولید ناخالص داخلی کشور نیز طی سال‌های اخیر بجز چند سال آخر این دوره، در سطح پایینی قرار داشته‌است.

در بعد سرمایه‌گذاری خارجی نیز آمارها در مقایسه با بسیاری از کشورهای جهان شرایط چندان مناسبی را نشان نمی‌دهند. پیش از پرداختن به آمارهای مربوط در ایران به آمارهای برخی کشورهای منتخب اشاره می‌شود. بر طبق آمارهای انکتاد منتشرشده در سال ۲۰۰۴، طی سال ۲۰۰۳ میلادی نسبت، انباشت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی * به‌عنوان شاخص‌ترین و مناسب‌ترین روش سرمایه‌گذاری خارجی به تشکیل سرمایه‌ی ثابت ناخالص ** در کشورهای فرانسه (۲۴/۷ درصد)، آلمان (۲۰/۶ درصد)، انگلستان (۳۷/۴ درصد)، کانادا (۳۱/۸ درصد)، بحرین (۷۲/۴ درصد)، لبنان (۱۰ درصد)، قطر (۱۶ درصد)، ترکیه (۷/۶ درصد)، چین (۳۵/۶ درصد)، کامبوج (۴۶/۴ درصد)، هنگ‌کنگ (۲۳۶/۵ درصد)، سنگاپور (۱۶۱/۳ درصد) و تایلند (۲۵/۸ درصد) در سطح بالایی بوده‌است. براساس آمارها، طی سال ۲۰۰۳، نسبت انباشت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به تشکیل سرمایه‌ی ثابت ناخالص در ایران ۲/۲ درصد بوده‌است که در مقایسه با کشورهای یاد شده در سطح بسیار پایینی است (انکتاد، ۲۰۰۴).

درصدهای یاد شده در ارتباط با نسبت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به تولید ناخالص داخلی نیز مشاهده می‌شود. درحالی‌که نسبت مذکور در سال ۲۰۰۱ در بحرین ۷۲/۴ درصد، اردن ۲۸/۳ درصد، لبنان ۱۱ درصد، عمان ۱۲/۶ درصد، ترکیه ۷/۶ درصد، چین ۲۰/۶ درصد، هنگ‌کنگ ۳۶/۵ درصد، اندونزی ۲۷/۵ درصد، مالزی ۵۷/۲ درصد و سنگاپور ۱۶۱/۳ درصد می‌باشد، در ایران این نسبت در حد بسیار ناازل ۲/۲ درصد می‌باشد که نسبت به کشورهای یاد شده بسیار پایینی است.

با نگاهی به آمارهای فوق ملاحظه می‌گردد که با وجود ویژگی‌های بسیار مثبت و مناسب برای سرمایه‌گذاری در ایران، میزان واقعی سرمایه‌گذاری خارجی در کشور در سطح بسیار ناظلی است. اما چه باید کرد؟ چگونه می‌توان زمینه‌ی سرمایه‌گذاری خارجی را در کشور مهیا کرد؟ آیا آنچه

* Inward Stock of Foreign Direct Investment

** Gross Fixed Capital Formation

تاکنون در کشور به عنوان سرمایه گذاری خارجی انجام شده است نیازهای کشور را در این زمینه برآورده ساخته است؟ آیا اساساً برنامه‌ی خاصی برای جذب سرمایه گذاری خارجی در کشور وجود داشته است؟ تجربه نشان داده است که روند گذشته نتوانسته است زمینه‌ی ورود و به-کارگیری سرمایه گذاری خارجی و برخورداری از مزایای آن را در آینده فراهم سازد.

تنها بخشی که در آن سرمایه گذاری به طور تقریباً منظم صورت پذیرفته بخش نفت و گاز است. مهم ترین دلیلی که موجب شده در بخش نفت سرمایه گذاری خارجی از برنامه‌ی مناسب تری برخوردار باشد، اتکاء اقتصاد کشور به آن است که ضرورت سرمایه گذاری در این بخش را اجتناب ناپذیر ساخته است. در زمینه‌ی گاز نیز آن چه دولت را به تکاپوی سرمایه گذاری در آن انداخته، نیاز بخش های سرمایه گذاری کشور به ویژه پتروشیمی و همچنین میدان های مشترک گازی با کشورهای همسایه است.

نویسنده امید دارد که مطالعه این کتاب بتواند فراز مطلوبی را بر ارتقاء و اعتلاء سازمان های راهبردی در کشور فراهم آورد.

جا دارد در این جایگاه از ریاست محترم دانشگاه عالی دفاع ملی و ترغیب معاونت محترم پژوهش و تولید علم دانشگاه و دیگر همکارانشان تشکر و تولید و نشر علم که موجب تبدیل این تلاش علمی به کتاب گردید کمال قدردانی و تشکر را نموده و از خداوند منان، توفیقات روزافزون این عزیزان را خواستار شوم.

دکتر میرزایی
دکترای مدیریت راهبردی
دانشگاه عالی دفاع ملی